

Н.В. Панасюк¹, О.О. Ціхоцька², В.І. Ткач¹

ІОНОМЕТРІЯ ОРГАНІЧНОГО КАТІОНУ ПІРИДОКСИНУ ГІДРОХЛОРИДУ У ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБАХ

¹Дніпропетровський державний хіміко-технологічний університет²Запорізький державний медичний університет**Ключові слова:** піридоксину гідрохлорид, іонометрія, іонселективний електрод, сироп "Глутамар"

Вивчено взаємодію органічного катіону піридоксину гідрохлориду з гетерополіаніоном $\text{PMo}_{12}\text{O}_{40}^{3-}$. Малорозчинний асоціат було використано в якості електродноактивної речовини в пластифікованій мембрані іонселективного електроду, оборотного до органічного катіону піридоксину. Запропоновано методику іонометричного визначення піридоксину в субстанції та лікарській формі "Глутамар", яка відрізняється чутливістю (10^{-5} моль/л), експресністю та точністю.

Протягом тривалого часу в медицині використовують вітамінні препарати, до яких відноситься широка група водорозчинних вітамінів групи В. До похідних піридину відноситься група вітамінів B_6 , або оксиметилпіридинових вітамінів, які розповсюджені в рослинних та тваринних продуктах харчування. Недостатність цього вітаміну призводить до серйозного захворювання – симетричний дерматит (запалення шкіри). Важливе значення цього вітаміну обумовлене його участю в метаболізмі амінокислот в живому організмі: транспорт амінокислот через клітинну мембрану, реакціях трансамінування та їх синтезу. Важливість цієї біоактивної речовини обумовила розробку багатьох лікарських засобів, які містять піридоксин: рідкі лікарські форми (розчини для парентерального та ентерального введення), тверді та м'які лікарські форми. В даній роботі проаналізовано нову рідку лікарську форму на вміст піридоксину гідрохлориду – "Глутамар".

Визначення оксиметилпіридинових вітамінів базується на неводному кислотно-основному титруванні основи або гідрохлоридної солі вітаміну B_6 , а також на фотометричному визначенні, яке базується на реакції утворення індофенольного барвника блакитного кольору, який екстрагують бутиловим спиртом [1]. Основними недоліками цих методів є низька чутливість та відсутність селективності при неводному кислотно-основному титруванні вітаміну B_6 , складність та висока вартість обладнання і реагентів при фотометричному визначенні, а також довготривалість аналізу.

Мета дослідження – розробка високочутливих і селективних методик визначення основи і гідрохлоридної солі вітаміну B_6 , які будуть відрізнятися експресністю і використанням простого обладнання.

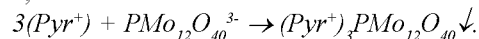
МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Використання електрохімічних методів аналізу (амперометрії та іонометрії) може бути хорошою альтернативою і дає можливість розробити нові прості та експресні способи кількісного визначення вмісту піридоксину в фармацевтичних препаратах, біологічних рідинах та об'єктах навколишнього середовища, при поєднанні достатньої чутливості і селективності з простою та невисокою вартістю обладнання.

Методи потенціометричного аналізу з використанням іонселективних електродів (ІСЕ) належать до найбільш перспективних сучасних аналітичних методів, які дозволяють швидко та з високою точністю визначати концент-

рацію (активність) багатьох органічних сполук. Широкий розвиток отримало використання ІСЕ для визначення лікарських препаратів [10], а використання гетерополіаніону (ГПА) структури Кергіна $\text{PMo}_{12}\text{O}_{40}^{3-}$ [11] дозволило отримувати стійкі малорозчинні асоціати і використовувати їх як електродноактивні речовини при розробці ІСЕ на нітрогеновмісні органічні речовини [2,4].

Амперометричним титруванням встановлено, що органічний катіон вітаміну B_6 (піридоксину) реагує з аніоном гетерополікислоти в співвідношенні 3:1 з утворенням малорозчинного в воді асоціату $(\text{Py}^+)_3\text{PMo}_{12}\text{O}_{40}^{3-}$, де Py^+ – органічний катіон піридоксину [6]. Визначення співвідношення реагуючих речовин базується на реакції взаємодії між органічним катіоном (ОК) піридоксину та гетерополіаніоном (ГПА) 12-молібдофосфатної кислоти (МФК) з утворенням малорозчинної сполуки (іонного асоціату). Реакція взаємодії між ГПА $\text{PMo}_{12}\text{O}_{40}^{3-}$ і трьома молекулами ОК піридоксину Py^+ проходить стехіометрично у водному середовищі при $\text{pH}=3,0-4,0$

При катодній поляризації в інтервалі від +0,5В до -0,5В ОК піридоксину є неелектроактивним, в той час як ГПА 12-молібдофосфатної кислоти на фоні 0,1 М розчину натрій сульфату дає чітку хвилю електровідновлення двох атомів молібдену [11]. Виходячи з того, що ГПА 12-молібдофосфатної кислоти є електроактивною речовиною, можливе амперометричне титрування піридоксину гідрохлориду водним розчином МФК з індикацією точки еквівалентності по силі дифузійного струму електровідновлення ГПА.

Асоціативний (електростатичний зв'язок між макроіонами) характер зв'язку у електродноактивній речовині доведено ІЧ-спектроскопією: характеристичні смуги коливань $\text{Me}=\text{O}$ та $\text{Me}-\text{O}-\text{Me}$ в області 1100-400 cm^{-1} зв'язків збережені, що свідчить про незмінність структури ГПА молібдофосфорної кислоти, та збереження характеристичних смуг $\text{C}_{\text{аром}}$ -N і C-N в області 1330-1030 cm^{-1} органічного катіону свідчить про те, що структура електродноактивної речовини залишається незмінною [4].

Вихідний розчин готували з субстанції піридоксину гідрохлориду, розчиненням його у дистильованій воді. Фосфорномолібдену гетерополікислоту перекристалізували з води. В якості матриці мембрани використовували полівінілхлорид марки С-70 (х.ч.).

Електродноактивну речовину (малорозчинну сіль

Співвідношення компонентів ICE

Наважка ЕАР, г (Pyg^+) ₃ PMo ₁₂ O ₄₀	Об'єм ДБФ, мл	Наважка полімеру, г	Об'єм ЦГ, мл	t° С висихання полімеру	τ висихання мембрани (дів)
0,035	2,1	0,9	9,0	30-40	4-5

Таблиця 2

Електродні характеристики мембрани

Склад мембрани	Вміст ЕАР в мембрані, %	Електродні характеристики			
		Інтервал лінійності, М	S, мВ/дек	Дрейф потенціалу, мВ/добу	Час життя, міс
(Pyg^+) ₃ PMo ₁₂ O ₄₀	1,0	$1 \times 10^{-2} - 1 \times 10^{-5}$	52,5	3-5	2-3

органічного катіону та ГПК) синтезували наступним чином: наважки піридоксину гідрохлориду (0,0514 г) та кристалогідрату фосфорномолібденової кислоти (0,5735 г) розчиняли окремо в мірних колбах на 25 мл, концентрація отриманих розчинів складала приблизно 10^{-2} М. Приготовлені розчини зливають з дотриманням умов утворення крупнокристалічних осадів [3].

Плівкові мембрани виготовляли на основі полівінілхлоридної матриці (ПВХ-матриці), пластифікованої дибутилфталатом (ДБФ) з вмістом ЕАР $2 \cdot 10^{-4}$ М. В якості розчинника ПВХ-матриці використовували циклогексанон (ЦГ). При цьому розчинники (ДБФ та ЦГ) очищували перегонкою відповідно під атмосферним тиском та під вакуумом. Пластифіковану мембрану готували за стандартною методикою [7], використовуючи наступні співвідношення компонентів, що наведені в таблиці 1.

Для дослідження електродних характеристик мембрани використовували наступну електрохімічну систему:

$\text{Ag} | \text{AgCl} | 10^{-3} \text{ M AmX} | \text{Мембрана} | \text{Досліджуваний рН} | \text{KCl нас.} | \text{AgCl} | \text{Ag}$,

де AmX – сіль відповідної основи.

Перед роботою електроди витримують протягом доби в 10^{-3} М розчині вітаміну B₆. Виміри проводили на іонімірі І-115 з точність $\pm 0,1$ мВ.

Коефіцієнти потенціометричної селективності розраховували методами змішаних розчинів (для органічних і неорганічних іонів). Для обох випадків концентрація заважаючого іону була 10^{-3} М, а стандартного від 10^{-2} - 10^{-8} М розчини [7,8]. рН визначували розчинів 4-7.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Плівкова мембрана на однозарядний катіон піридоксину дає нахил близький до теоретичного, тобто залежність ЕРС від логарифму концентрації піридоксину гідрохлориду виражається рівнянням: $E = a + b \cdot \lg C$ (рис. 1). Деякі електродні характеристики мембрани наведені в таблиці 2.

Коефіцієнти потенціометричної селективності $K_{i/j}^{pot}$ відносно органічних та неорганічних іонів – можливих складових компонентів лікарської форми "Глутамар" – солей магнію, глютамінової кислоти (Glut. ac) та γ-аміномасляної кислоти (ГАМК) висвітлені у таблиці 3.

У досліджуваній системі може бути 100-кратний надлишок заважаючих іонів органічної природи та неорганічних іонів.

Час відгуку мембрани при малих концентраціях складає приблизно 2-3 хв., а при концентраціях порядку 10^{-2} - 10^{-4} М – 15-30 с. Дрейф потенціалу ICE складає 3-5 мВ на добу, час життя мембрани до 3-х місяців.

Залежність рівноважних потенціалів мембрани від рН середовища наведена у таблиці 4.

Тобто крутизна електродної функції залишається незмінною в широкому інтервалі рН (2-6).

Методика прямого потенціометричного визначення піридоксину гідрохлориду в субстанції:

Методом прямої потенціометрії визначали вміст піридоксину гідрохлориду в розчинах виготовлених з субстанції вітаміну B₆. Результати визначень наведені в табл. 5.

Наважку або об'єм зразка піридоксину гідрохлориду розчиняють дистильованою водою в мірній колбі до концентрації на рівні 10^{-4} - 10^{-3} моль/л доводять до мітки водою і кількісно переносять в електрохімічну комірку з системою електродів: ICE, оборотний до ОК піридок-

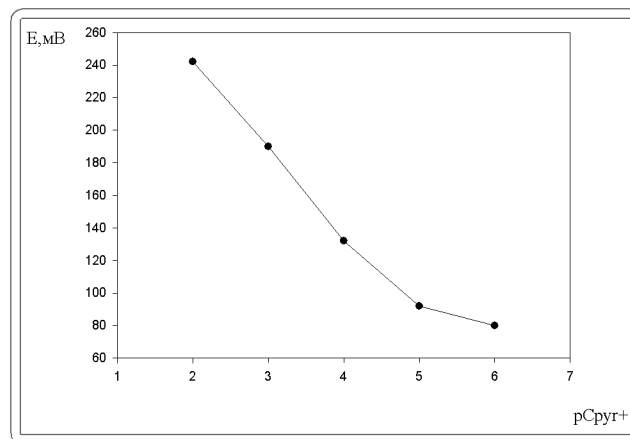

Рис. 1 Залежність ЕРС ICE від рС піридоксину гідрохлориду

Таблиця 3

Коефіцієнти селективності ICE органічний катіон піридоксину

ЕАР	$K_{i/j}^{pot}$, j – іон, що заважає		
	Mg ²⁺	Glut. ac.	ГАМК
(Pyg^+) ₃ PMo ₁₂ O ₄₀	1×10^{-2}	1×10^{-2}	1×10^{-2}

ЕАР	рН середовища						
	1	2	3	4	5	6	7
Межі лінійності функції ICE (Pyr^+) ₃ РМо ₁₂ О ₄₀	10 ⁻² -10 ⁻³ М	10 ⁻² -10 ⁻⁴ М	10 ⁻² -10 ⁻⁴ М	10 ⁻² -10 ⁻⁵ М	10 ⁻² -10 ⁻⁵ М	10 ⁻³ -10 ⁻⁵ М	10 ⁻³ -10 ⁻⁴ М

сину, як індикаторний, і хлоросрібний – як електрод порівняння. За допомогою іономіру вимірюють електрорушійну силу і за градувальним графіком (рис.1) визначають вміст піридоксину.

За допомогою ICE проаналізували фармацевтичний препарат "Глутамаг", який містить піридоксину гідрохлорид за наступною методикою: 2,5 мл сиропу "Глутамаг" переносять в колбу на 25 мл, доводять до мітки дистильованою водою, перемішують. Переносять досліджуваний розчин в електрохімічну комірку, додають 2,5 мл 1,0 М розчину NaNO₃ та вимірюють ЕРС при перемішуванні. Вміст препарату визначають за градувальним графіком, побудованим за вказаних вище умов.

Результати семи паралельних вимірювань наведені у таблиці 6.

ВИСНОВКИ

Малорозчинний асоціат, що утворився при взаємодії органічного катіону піридоксину з гетерополіаніоном РМо₁₂О₄₀³⁻, був використаний як електродноактивна речовина в пластифікованій мембрані іоноселективного електроду на органічний катіон, досліджені його електродні характеристики.

Таблиця 5

Кількісне визначення субстанції піридоксину гідрохлориду методом прямої потенціометрії

Препарат	Введено мг	Знайдено мг	Метрологічні характеристики
Піридоксину гідрохлорид	0,500	0,524	$\bar{x} = 0,508$
		0,502	$\delta = 7,86 \times 10^{-6}$
		0,508	$S_2 = 1,74 \times 10^{-6}$
		0,503	$S_{\bar{x}} = 6,9 \times 10^{-11}$
		0,514	$S_r = 0,015$
		0,510	$x \pm \Delta = 0,508 \pm 0,008$

Розроблена методика іонометричного визначення піридоксину відрізняється високою чутливістю (10⁻⁵ моль/л), селективністю, простотою та експресністю і може бути використана для кількісного контролю вмісту піридоксину у фармацевтичних препаратах на окремих стадіях виробництва та при зберіганні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна фармакопея СРСР Х-вид. Під ред. Обоймакова А.Н., Арзамасцева А.П.-М.: Медицина, 1968.-1078с.
2. Байулеску Г., Кошофрець В. Применение ионселективных мембранных электродов в органическом анализе.-М.: Мир, 1980.-230с.
3. Васильев В. П. Аналітична хімія в 2х-томах: Т.1. Гравіметричний та титриметричний методи аналізу.- М.: Вища школа, 1989.-320с.
4. В.І.Ткач, Н.І.Карандєєва і ін. Використання гетерополіаніонів структури Кеггіна в аналізі органічних та неорганічних сполук. -Дніпропетровськ: УДХТУ, 2002.-184с.
5. Корьга І. Ионы, электроды, мембраны: Пер. с чешск.- М.: Мир, 1983.-264с., ил.
6. Рейшахрит Л.С. Электрохимические методы анализа.- Л.: ЛГУ, 1970.-180с.
7. Никольский Б.П., Матерова Е.А. Ионселективные электроды.-Л.: Химия, 1980.-240с.
8. Гранжан А.В. // Потенциометрическое определение некоторых азотсодержащих фармацевтических препаратов с помощью пленочных электродов, 1992, Т.47, №11, С.1910-1914.
9. Глухова О.И., Ткач В.И., Циганок Л.П. Ионметрическое определение лекарственных препаратов феноксиазинового ряда // Ж. аналит. Химии.-1994., Т.49, №9.- С.1685-1692.
10. Налимов В.В. Применение математической статистики

Таблиця 6

Кількісне визначення вмісту піридоксину гідрохлориду у сиропі "Глутамаг" методом прямої потенціометрії (n=7, P=0,95)

Препарат	Лікарська форма	Вміст активної речовини, г/100 мл	Введено, мг	Знайдено (x±δ), г	Метрологічні характеристики
"Глутамаг"	сироп	0,020-0,035	0,500	0,520	$\bar{x} = 0,511$
				0,544	$\delta = 1,46 \times 10^{-5}$
				0,512	$S_2 = 2,4 \times 10^{-10}$
				0,499	$S_{\bar{x}} = 1,5 \times 10^{-5}$
				0,506	$S_r = 0,028$
				0,504	$x \pm \Delta = 0,511 \pm 0,002$
				0,494	

при анализе вещества. - М.: Изд-во физ.-мат. л-ры, 1969.-430с.

11. Ткач В.І. Гетерополіаніони як аналітичні реагенти на азотвміщуючі органічні речовини. -Дніпропетровськ: ДДУ, 1995.-196с.

Надійшла 09.01.2008р.

Н.В.Панасюк, Е.А.Цихотская, В.И.Ткач

Ионметрия органического катиона пиридоксина гидрохлорида в лекарственных средствах

Изучено взаимодействие органического катиона пиридоксина гидрохлорида с гетерополианионом $\text{PMo}_{12}\text{O}_{40}^{3-}$. Малорастворимый ассоциат был использован в качестве электродноактивного вещества в пластифицированной мембране ионселективного электрода, обратного к органическому катиону пиридоксина. Предложена методика ионметрического определения пиридоксина в субстанции и лекарственной форме "Глутамат", которая отличается чувствительностью (10^{-5} моль/л), экспрессностью и точностью.

Ключевые слова: пиридоксина гидрохлорид, ионметрия, ионселективный электрод, сироп "Глутамат"

Determination of organic cation of pyridoxine hydrochloride with ionometry in medications

It's studied the interaction of organic cation of pyridoxine hydrochloride and heteropolyanion $\text{PMo}_{12}\text{O}_{40}^{3-}$. It was used a marginally soluble associate as the electrode-active matter in the plasticized membrane of a selective ion meter electrode, that inverse to organic cation of pyridoxine. Ionometry - the method of determination of pyridoxine in a substance and medicinal syrup "Glutamag" - has such characteristic as a sensitiveness (10^{-5} mol/l), expressness and accuracy.

Key words: pyridoxine hydrochloride, ionometry, selective ion meter electrode, the syrup "Glutamag"

Відомості про авторів:

Ткач В.І., д.хім.н., професор, завідувач кафедрою аналітичної хімії УДХТУ;

Панасюк Н.В., асистент кафедри аналітичної хімії УДХТУ;

Ціхоцька О.О., аспірант кафедри технології ліків ЗДМУ.

Адреса для листування:

Ціхоцька Олена Олександрівна, 69035, м.Запоріжжя, вул.Маяковського, 26. Тел.: (061)224-69-23.

УДК 615.456:615.31:547.466.63

А.О. Дроздова

ДЕЯКІ ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПАРЕНТЕРАЛЬНОГО РОЗЧИНУ "КАГЛЮТАМАГОЛ"

Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л.Шупика

Ключові слова: "Каглютамагол", калію глутамінат, магній, сорбітол, стерильність, тара

Науково обгрунтовано підхід до визначення оптимального режиму стерилізації та виду тари для отримання стабільного парентерального розчину "Каглютамагол".

При переважній більшості патологій серцево-судинної системи, як то аритмії, інфаркт-міокарда, хронічна серцева недостатність тощо, широкого застосування отримали препарати, що містять іони калію і магнію [4]. Проте, транспорт їх усередину клітини при зазначених станах може бути ускладнений [12]. Тому особливої актуальності набувають дослідження, спрямовані на створення нових лікарських форм, які містять зазначені іони у поєднанні з речовинами, що сприяють їх транспорту усередину клітин. [1,10]. Таким універсальним транспортером біметалів є амінокислоти, зокрема, кислота глутамінова [9,12]. А додавання у пропис енергетичного субстрату сорбітолу робить запропонований пропис унікальним для вітчизняної системи охорони здоров'я. Основним завданням при розробці нових парентеральних препаратів є обгрунтування складу лікарської форми, а також дослідження технологічних аспектів його приготування [11]. На сучасному етапі розвитку вітчизняної фармації проведено обгрунтування пропису та визначено технологічні аспекти створення парентеральних лікарських засобів на основі амінокислот "Глутакам" [2], "Глутаргін" [1], "Маглюкор" [3], а також "Розчину для перитонеального діалізу" [5], "Енергополі іонного розчин для інфузій" [7], "Комбінованого енергополііонного колоїдного розчину для інфузій" [6] тощо. Проте не досліджено технологію виготовлення і стабільність паренте-

рального лікарської форми, що поєднує у собі калію глутамінат з іонами магнію і енергетичним компонентом сорбітолом.

Мета дослідження – пошук науково обгрунтованого оптимального режиму стерилізації та виду тари для отримання терапевтично активного та стабільного при зберіганні парентерального розчину під умовною назвою "Каглютамагол".

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Лікарський засіб розроблявся на основі вихідних субстанцій глутамінової кислоти, калію гідроксиду, магнію сульфату і сорбітолу, які відповідали вимогам Європейської фармакопеї та Державної фармакопеї України (ДФУ). В якості стабілізатора нами був використаний натрію сульфат у кількості 0,1%. Для вибору оптимального режиму стерилізації та виду тари визначено критерії якості досліджуваного розчину, серед яких основними були прозорість, зміна забарвлення, рН розчину і показник світлопропускання.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Для вивчення впливу режиму стерилізації на стабільність досліджуваної лікарської форми було виготовлено дві серії розчинів "Каглютамагол", які розливалися у флакони по 10 мл. Першу серію піддавали стерилізації при 100°C протягом 30 хв., другу – при 121°C протягом 8 хв. Результати досліджень з вибору режиму стерилізації препарату представлені в таблиці 1.